

НАРЪЧНИК ЗА МЛАДИТЕ ЕКСКУРЗОВОДИ

как да се подготвят, добри практики, как се представя обект

Туризмът е един от най-бързо развиващите се и доходоносни сектори на икономиката. Освен традиционния туризъм с цел почивка, в последните години все повече се говори и за „алтернативен“ туризъм: (селски, винен, екзотичен, вело и културни маршрути, религиозен, конгресен, хазартен и др.). Все повече туристи се настаняват извън традиционните хотели.

Екскурзоводът е лицето, което осъществява цялостната програма на едно туристическо пътуване или отделни части от него. Той може да съпровожда туристите, както при краткотрайни пътувания, така и при обиколни посещения на страната. Има различни видове екскурзоводи: при обиколка на град, местни, придружаващи обиколни групи, трансферни, специализирани, планински водачи, музейни, преводачи, представители на туроператора.

Гостите, които посещават страната ни идват с големи очаквания за престоя си. Екскурзоводът може да направи така, че очакванията им да се сбъднат, но те могат да се превърнат и в кошмар. Така както един екскурзовод, със своето представяне може издигне името и реномето на една фирма, така може и да я провали. Затова туроператорите обичат да наемат качествени екскурзоводи за обслужването на групите си. Да не се забравя, че много от туристите са опитни пътешественици и правят сравнения между екскурзоводите в други дестинации.

Екскурзоводът трябва да притежава определени качества, за да извършва своята работа. Да има широка обща култура, научни познания по история, география на България, Европа и света да владее най-малко един или повече езика.

Някой казват, че средното ниво на владееене на един език е достатъчно, за да станеш екскурзовод. Това не е вярно. Тежкият акцент, липсата на речников запас, граматическите грешки ще направят тура скучен, изморителен и дори може да го провалят. Има случаи, когато туристите не разбират екскурзовода и обратното екскурзоводът не разбира какво му говорят туристите. За да направи съвършен тур екскурзоводът трябва да се приготви да проведе поне 20 минутен монолог, да работи върху интонацията, произношението и научи много добре необходимата и стандартна терминология

Един курс по екскурзоводство не е достатъчен и няма да даде готови текстове и материали. Всеки сам си подготвя съдържанието на това, което ще презентира на туристите. След като стане екскурзовод той цял живот не трябва да престава да надгражда това, което е научил. Експозиции в музея се изнасят от дадена витрина и се заместват с нови. Сгради се разрушават и се построяват нови.

Той трябва да познава отлично обичаите, традициите и нравите на своя народ, както тези на народите от Европа и света.

Екскурзоводът е нужно да умее да разказва за съвременния живот в България, икономиката и промишлеността, социално-икономическото състояние, политическата обстановка, да познава социалистическия период и да умее да прави паралел със сегашното състояние на страната. Той трябва да харесва и обича дестинацията, за която ще разказва.

Трябва да умее да познава дърветата, растенията, българската кухня от различните региони и не на последно място българските вина. Да говори и познава различните архитектурни стилове от древността до наши дни. Думата „не знам“ не фигурира в речника на екскурзовода. Екскурзоводът, който не може да отговори на няколко въпроса на туристите олеква пред групата и след това ще му е изключително трудно да възстанови разклатеното си реноме до края на тура.

Той трябва да е отговорен, мобилен, да притежава трудова дисциплина, да е дискретен, да е лоялен, да притежава търпение, да е отзивчив, да е артист, да е дипломат, да има търговски усет, да може да работи в екстремни условия при продължително натоварване, да умее да работи в екип, да бъде в добро здраве, физически издръжлив и психически устойчив. Да е находчив, съобразителен и креативен, да умее да се приспособява.

Да е търпелив и точен, трябва да се стреми непрекъснато да се самоусъвършенства. Трябва да има добра артикулация и да притежава позитивно отношение към околната среда и да съдейства непрекъснато за опазването ѝ.

Екскурзоводът е нужно да притежава висок морал, да спазва етичния кодекс и финансовата дисциплина. Той трябва да е склонен към промени. Всеки ден той среща различни хора и попада в различни ситуации. Необходимо е да демонстрира еднакво отношение към всеки един член на групата.

Трябва да предугажда нуждите на туристите, да усеща дали им е топло или студено в автобуса, дали имат нужда да спрат за почивка или тоалетни. Да има позитивно отношение и да е оптимист. Да е добър фотограф и да насочва туристите към най-добрите ъгли, откъдето могат да направят своите снимки. Трябва да е уверен лидер. И не на последно място всички погледи на членовете на групата са вторачени в екскурзовода. Затова е необходимо той да е облечен подходящо, чисто. Дрехите му трябва да бъдат подходящи за маршрута по който ще води групата.

Първите впечатления от екскурзовода са важни, за да може той да утвърди ролята си на водач. Нерядко екскурзоводът и шофьорът са единствените хора, с които гостите ще имат по-тесен контакт. Туристите трябва да бъдат посрещани така все едно, че идват на гости в собствения ти дом. От поведението на екскурзовода

туристите могат да си изградят положителен или отрицателен образ за страната и народа ни.

За да изпълнява задълженията си ефикасно и успешно той трябва да е дипломат, да притежава такт, дипломатичност и добри маниери. Не трябва да показва изблици на нервност, независимо от появата на неочаквани случаи. При всички ситуации да запазва чувството си за хумор, да не се паникьосва, да е спокоен и сдържан. Да спазва законите, разпоредбите, обичаите и традициите на страната и да насърчава клиентите да вършат същото.

Да избягва негативни преценки за други страни, техните вярвания, обичаи, политика и да избягва да дискутира спорни въпроси. Да отделя еднакво внимание на всички клиенти, не само на млади, богати или атрактивни персони. Туристите обичат да бъдат обгрижвани, да усещат, че екскурзоводът се интересува дали им е топло или студено в автобуса, дали са гладни, жадни, дали имат нужда да се спрем за почивка. Той трябва да показва загриженост за проблемите им, за нуждата им да посетят банков клон, супермаркет или да си закупят пощенски марки.

Общуването е едно от най-важните умения на екскурзовода. Гостите очакват от него да ги упътва, да споделя факти и информация и да ги забавлява по време на целия тур. Ето защо той трябва да говори гладко и логично. Трябва да може да привлича вниманието, независимо от неизбежното им разсейване от заобикалящите гледки и шумове.

Екскурзоводите трябва да притежават удивителна памет, да могат да помнят цифри, дати, имена, години, събития. Така както актьорите виртуозно разучават своите роли, така и екскурзоводите запомнят своите текстове, които звучат съвсем естествено, а не все едно, че са репетирирани многократно. Ще е хубаво ако могат да помнят имена и лица и независимо, че всеки ден се срещат с различни хора те могат да превърнат един обикновен тур в специален, обръщайки се по име към всеки гост. Това ще накара гостите да се почувстват специални.

Дълго след като фактите започнат да избледняват в главите на туристите, споменът за развлеченията ще остане и ключът за изграждане на тези дълготрайни спомени е хуморът. Вашите гости може да са дошли, за да научат нещо за историята, но всеки може да загуби интерес, когато фактите се представят сухо и без капчица хумор. Малко хумор внася живот във всеки един тур, увеличава нивото на удоволствие и помага на гостите да се отпуснат в своето изживяване.

Един добър екскурзовод не се създава лесно. За да се усъвършенства в своята професия са необходими много години. Той трябва отлично да знае от край до край всичко, за което ще говори – факти, цифри и всичко, необходимо за гладкото протичане на тура. Необходимо е да има и много добри комуникационни умения и да умее да разказва истории.

Много важно е да има много добро чувство за ориентация. Ако иска да бъде конкурентноспособен е необходимо всекидневно да попълва знанията си като чете книги, вестници, специализирана литература и да бъде в крак с новостите по маршрутите, обектите, политиката, събитията.

Едно от най-важните умения, които трябва да притежава е да работи с хора и да има организаторски способности. В много случаи се налага да взема решения при възникнали промени при осъществяване на програмите и посещенията, при промяна на маршрута заради затворена магистрала, блокиране на пътя заради срутване или натрупана дебела снежна покривка, задръствания, поради акциденти, при аварирание на превозното средство.

Той е човекът, който трябва умело да дозира развлекателния и познавателния елемент при провеждането на своите екскурзии. Ето защо трябва да притежава и чувство за хумор.

От него зависи успешното провеждане на една екскурзия. Екскурзоводът трябва да е харизматична личност. Харизмата може да произтича естествено, но може и да се придобие с практиката.

Екскурзоводът трябва да е и психолог. Необходимо е да познава народопсихологията и особеностите на туристите, които обслужва и да е изключително внимателен и да уважава интересите и ценностите им, като не натрапва своите възгледи за спорни въпроси като религия, политика, начин на живот и т.н. Задължение на екскурзовода е да помогне на туристите да разберат културата на региона и начина на живот на местните жители. Това може да стане като разказва легенди, вицове, митове.

Той трябва да промотира културното и природното наследство и да наблегне пред тях на важността на местата, които посещават. Много добър ефект ще се получи ако екскурзоводът знае много и прави сравнения със страната, от която идват туристите. Друго негово задължение е да се грижи за безопасността на туристите.

Много растения могат да предизвикат редица алергии. Възможно е храни и напитки да се окажат неподходящи за храносмилателната им система, особено в някои екзотични страни. Високата надморска височина може да бъде опасна за хора със световъртеж и страх от височини. Туристите трябва да бъдат пазени от бездомни кучета, както и от крадци и джебчии в претъпкани райони и места.

Екскурзоводската професия е творческа и изключително динамична професия. Съществуват методика, предписания и стандарти за нейното осъществяване. Но в крайна сметка решаващи са импровизацията, изобретателността, инициативността на самия екскурзовод. Той работи с хора, някои от тях с много задълбочени знания, познавателни и културни интереси. Те не се задоволяват само с получаването на механично заучена информация. В много случаи той бива въвлечен в дискусии по

теми от различни области – икономика, здравеопазване, култура, спорт, политика, социално осигуряване и пенсии, раждаемост.

В екскурзоводската професия няма определено работно време. Има дни, в които той може да направи само една двучасова обиколка. В друг дни може да работи и по 20 часа, ако има закъснения на самолети, поради лоши метеорологични условия, посещения на фолклорни заведения с програми и др. Няма и точно установено работно място. Професията предполага постоянна промяна на местоработата. Тя може да бъде в транспортно средство – автобус, самолет, кораб, влак. Екскурзоводът може да бъде на граничния пункт, в полицията, в посолство, в болницата

Преди да поеме една група екскурзоводът трябва да извърши предварителна непосредствена подготовка за обслужване на туристите. Коментарът по време на тура е форма на комуникация. Тази комуникация включва както туриста, така и екскурзовода. За да бъде тя успешна тя трябва да бъде спонтанна и не трябва да бъде научена наизуст и да бъде повтаряна всеки път с едни и същи думи.

Всяка една туристическа група и всеки един тур са различни. При подготовката на коментара за тура не е необходимо всичко да бъде записано предварително. Подсещащи записки, особено на фактологическата информация може да бъдат използвани. При планиране на коментара трябва да се помисли внимателно какво е необходимо, за да се изпълни маршрута и да се удовлетворят нуждите на участниците в тура.

Винаги трябва да се има предвид националността на туристите и какъв език говорят. Понякога може да се наложи да бъдат обслужвани на английски език туристи, чийто матерен език не е английския. Съобразявайки се с това информацията трябва да бъде по-достъпна и опростена, за да бъде разбрана от повечето туристи.

Екскурзоводите, придружаващи по-възрастни клиенти трябва да се съобразяват с по-трудното придвижване на тези хора. Многократно задаване на един и същи въпрос не трябва да изнервя екскурзовода. С увеличаването на възрастта намаляват и слуховите възможности.

Екскурзоводът трябва да дава ясни и недвусмислени инструкции при определяне времената за тръгване, местата на срещи и др. При по-екстремни етапи на екскурзията, изкачвания на кули, пирамиди, тесни проходи, пещери, дълги пешеходни преходи, възрастните туристи трябва да бъдат предварително предупреждавани и съветвани да не ги предприемат, ако за тях това не е по възможностите им.

При туристи с по-специални интереси се организират турове, които отговарят на специалните интереси на отделни групи или индивидуални туристи. В този случай

се предприемат дейности, които да задоволят специфични интереси или нужди. Този вид клиенти искат да научат повече и се обогатят. Те очакват висок стандарт на обслужване и индивидуално фокусиране. Мнозина желаят да пътуват в здравословна околна среда, да имат автентични преживявания - културни, социални или природни, в което да имат позитивни срещи с местните домакини.

Преди да проведе първата си обиколка екскурзоводът е хубаво да обходи маршрута със свои приятели, да се увери, че знае перфектно материала и влиза във времевите рамки. Ще направи голяма грешка, ако сподели на туристите, че това е първата му група. Някои туристи не обичат някой да се учи върху тях.

Независимо, че може да е бил многократно по определен маршрут, при подготовка на всяка група екскурзоводът трябва да провери детайлите, тъй като може да има затворени булеварди, да се провеждат мероприятия, протести, маратони, фестивали, паради и др.

При получаване на програмата е необходимо внимателно да се провери какво е включено в програмата, дали групата има специални интереси, включен ли е преноса на багажа, за кои музеи или културни обекти е включена входната такса и дали е нужно да се направят предварителни резервации за някои от тях.

Трябва да се направи много добър разчет на времето, да се избере най-добрият маршрут, където няма да има стълкновение с други групи, да се прецени колко време е необходимо за придвижване от един обект на друг, колко ще е нужно за разглеждане на самия обект, да се включат почивки за кафе и тоалетни.

При подготовка на ежедневната програма по маршрута екскурзоводът трябва да има предвид местата, които вече са посетени на тура, къде продължават туристите след като се разделят с него, дали са посещавали страната ни преди.

Тази информация може да се получи от туроператора, водача на групата и от самите туристи. Участниците в групата очакват няколко неща от тура и от екскурзовода:

- да бъдат изпълнени клаузите, записани от туроператора в програмата на тура
- коректна и фактологическа информация
- практически съвети
- да има възможности за забавления

Това може да бъде постигнато чрез балансирано съдържание на коментара, който трябва да бъде информативен, позитивен, непретенциозен, стегнат, структуриран, избирателен. Той трябва да бъде забавен, приятен, шеговит, позитивен, където е възможно да се разказват и анекдоти.

За да има максимално въздействие, коментарът трябва да бъде свързан с маршрута, да има отношение към участниците в тура, да е разнообразен и да касае

миналото, настоящето и бъдещето, да е разностранен като се говори за хора, места, теми.

Екскурзоводската беседа представлява устно изложение на даден материал, чрез който туристите получават информация за обекти, процеси и др. Тематиката ѝ е разнообразна: историческа, географска, културна, жизнено равнище, държавно устройство. Темата на беседата се определя от обектите, покрай които се пътува и които се показват в определена последователност.

Всеки един обект позволява да се развие даден въпрос или подтема. Беседата трябва да бъде структурирана и достъпна. Трябва внимателно да се преценява възрастовия и интелектуален състав на групата и да се прилага диференциран подход като се дозира обема на изложението.

Винаги трябва да се има предвид степента на информираност на аудиторията. Понякога е нужно да се обяснява значението на някои думи, понятия, етимология на термините, означаващи явления, които не съществуват в страната на туристите – читалище, ТКЗС и др.

Отчитането на професионалния състав изисква от екскурзовода, без да намалява общия обем на информация да разпреди така материала по теми, че даде превес на информацията за отрасъла и за професията, интересуваща туристите.

С напредването на тура екскурзоводът разкрива все повече неща за туристите, а именно ниво на образование, интереси, опит и по този начин може да надгради нивото на коментара си, ако е необходимо. Понякога за точност и краткост в коментара е необходимо да се използват технически, специализирани или местни думи.

Тези думи най-често се използват когато се дискутират или описват религия, архитектура, изкуство, история, наука, антропология, геология, геоморфология, имена на места.

Беседата трябва да бъде занимателна, интересна и емоционално наситена. Трябва да съществува хронологическа и логическа последователност. Преди всичко трябва да се говори за това, което туристите виждат, а след това за нещо, което не се вижда, например тема, свързана с нещо, което току що сте видели – училище – образователно система.

При изнасяне на беседа особено важна роля играят тембърът, интонацията, звучността, отчетливото и ясно изговаряне на думите. Езикът трябва да е богат на изразни средства като се използват сравнения, метафори, да се използват цитати, пословици, поговорки. Еднообразието, равнодушието и монотонността са недопустими в работата на екскурзовода. Те рязко понижават вниманието на туристите.

Забележките на екскурзовода, отправени към туристите, да слушат внимателно и да не разговарят са слабо резултатни. Един неизразителен разказ и за най-интересните обекти е обречен на неуспех. Много полезно ще е, когато екскурзоводът прави сравнения като свърже определена дата със събитие в историята на родната страна на туристите.

Понякога туристите сами определят темата на разговора или дискусията, в зависимост от националните, социалните, професионалните интереси. В този смисъл не са малко изненадите, за каквито екскурзоводът винаги трябва да бъде готов.

Ето защо е необходимо екскурзоводът да разполага с необходимия запас от теоретични знания, статистически данни, факти, събития и достатъчен практически опит.

Най-използвания метод в екскурзоводската работа е показването. Когато показва един обект, екскурзоводът с думите си предизвиква туристите да се вгледат в него, да видят характерните му черти, отделните детайли.

Когато показва даден обект, екскурзоводът трябва да намери най-доброто място, откъдето обектът се вижда най-добре. Трябва да се има предвид, че в различните часове на деня слънцето пада различно и местата в различните часове на деня са различни. Екскурзоводът застава полуобърнат, за да може да показва обекта, а от друга страна да е с лице към туристите, без да блокира гледката към по-малки обекти, за които ще говори впоследствие.

За обиколката на даден град са необходими големи по обем и разностранни знания. При беседа при панорамна обиколка с автобус се показват основни обекти, които са характерни за конкретното селище или място и определят неговия културен, исторически и стопански облик. Колкото селището е по-голямо, толкова повече се изисква подборът на обектите да отсее само най-главните и най-забележителните от тях.

Информацията, която се представя при панорамна обиколка изисква задълбочени и широкообхватни знания от екскурзовода, както и логично построяване на маршрута, както и ясни критерии за ценности и значимост на обектите.

Изборът на обектите зависи от темата на екскурзията и интересите на туристическата група. Изключително полезно ще е екскурзоводът да използва в своята работа нагледни материали, географски и исторически карти, оригинални документи, снимки.

Екскурзоводът трябва да бъде наблюдателен и когато усети, че се отдалечава от целта да информира и забавлява туристите трябва да адаптира и промени стила на коментара си. Промяната на съдържанието и стила на презентация не означава промяна на фактите, за да бъдат удовлетворени гостите.

Времето, което екскурзоводът ще прекара на мястото със забележителности е различно и зависи от програмата на тура. Ако времето е лимитирано екскурзоводът трябва да избере най-важните неща и да се ограничи до най-същественото.

Едно организирано туристическо пътуване включва много организатори и изпълнители. Екскурзоводът е лицето, което осъществява връзката между организатора на пътуването и доставчиците на туристическите услуги. От екскурзовода зависи дали ще бъде спазена договорената туристическа програма.

Той следи да не бъдат предоставени некачествени и непълни услуги. Ето защо той трябва да познава какви услуги и в какъв обем са предвидени за туристите при трансфер, при пътуване по маршрут, в туристическите обекти и в заведенията за хранене. Той трябва да следи на място за предоставянето на договорените услуги и качеството им, за да бъдат предотвратени евентуални претенции на туристите.

Тъй като има туристи, които стриктно следят за изпълнението на всяка една точка от програмата, екскурзоводът е този, който не бива да допуска непредоставена услуга. Ако по дадена причина не може да бъде посетен обект, който е включен в програмата това може да бъде компенсирано с посещение на друг подобен обект, разбира се с одобрението на туроператора.

Ще изчезне ли професията на екскурзовода и защо е необходим екскурзовод в един по-модерен свят, където има всякаква информация в Интернет, всичко можеш да извадиш и прочетеш в мобилния си телефон.

Разбира се, човек може да тръгне по улиците на големите градове, да гледа сгради, да провери в смартфона си коя година и кой архитект ги е построил.

Екскурзоводът обаче е човекът, който ще накара всичко това да оживее пред вас, той може да ви разкаже легенда за това как сградата е оцеляла по време на бомбардировките или пикантерии за някои от живущите там - нещо, което няма да се намери в обикновен пътеводител или наръчник.

Екскурзоводът ще покаже места, които само местните или малцина знаят, ще покаже детайли от сграда, паметник, пирамида, нещо, което без неговата помощ никога няма да успеете да видите. Ще ви посочи мястото, от което ще си направите най-хубавите снимки за спомен.

Груповия туризъм поевтинява пътуването и то става достъпно за повече туристи. Пътуването с екскурзовод гарантира сигурност, особено при посещение на нови и непознати страни. Екскурзоводът е придружител, посредством, който се създава възможност за общуване, особено, ако съществува езикова бариера. Възможностите за получаване на информация от всякакъв вид и то от първа ръка са много повече, отколкото ако туристът пътува самостоятелно

Бъдещето на екскурзоводската професия изисква от гидовете да планират и контролират и в някои случаи съвместно да създадат изживявания, което от своя страна изисква от екскурзоводите да адаптират своя комуникационен подход и умения към обстановката и очакванията на клиентите.

Още от сега екскурзоводи от цял свят са се ориентирали към провеждане на виртуални обиколки на големи и малки градове.

Интерактивните обиколки са на живо и са ограничени до малки групи хора. Виртуалните пътешественици могат да разгледат Стокхолм, без да излизат и се излагат на ниските температури в скандинавската столица. По същия начин туристите могат от дома си да разгледат светлините на Емпайър Стейт Билдинг и получат информация за коледната елха в Манхатън, както и да се разходят из тесните улици на Ерусалим.

Ясно е, че традиционната комуникативна роля на екскурзовода като едностранно водещ и забавляващ гостите е недостатъчна за пазара на туризма от 21 век. Екскурзоводите трябва да помислят за организирането на нови видове турове-архитектурни, стари сгради, писателски, българска кухня и вина, комунистическо наследство, зеленото богатство на София, храмове и манастири в околностите на София, семейни турове с посещения на няколко музея, храмове и зоопарка, специални образователни турове за ученици

Екскурзоводите трябва да са подготвени да поднесат забавни, запомнящи се и в някои случаи интерактивни и съответно лични изживявания. За да отговорят на технологическите и социо-демографските трендове екскурзоводите е необходимо да използват нови и разнообразни комуникационни подходи.

Предизвикателствата пред екскурзоводите са големи. Екскурзоводската професия има бъдеще и от хората, които я практикуват зависи нейното оцеляване. Съвременните нововъведения в туризма (дигиталните средства и приложения) не могат да изместят живия контакт между екскурзовода и туриста.

Проверката на знанията на екскурзоводите се осъществява и с тестове Тук предлагаме няколко теста за млади и начинаещи екскурзоводи.

ТЕСТОВЕ

ТЕСТ СОФИЯ

1. Каква е надморската височина на София?

A. 160 м

- Б. 230 м
- В. 560 м

2. Коя църква е била превърната по време на робството в ГЮЛ джамия и измазана отвън и отвътре с дебел слой мазилка?

- А. Света София
- Б. Свети Георги Ротондата
- В. Свети Седмочисленици

3. Кой обект на ЮНЕСКО се намира в София?

- А. Драгалевски манастир
- Б. Боянската църква
- В. Катедралата Свети Александър Невски

4. Посочете верното твърдение. Стари имена на София са :

- А. Сердика, Триадица, Пауталия
- Б. Сердика, Средец, Триадица
- В. Велбъжд, Триадица, Горна Джумая

5. Къде се намира музеят за история на София?

- А. Бояна
- Б. Бившата минерална баня
- В. Бившия царски дворец

6. Какъв е девизът на София?

- А. Древен и вечен
- Б. Расте и хубавее
- В. Расте, но не старее

7. Какво е открито в подлеза между Президентството и Министерския съвет?

- А. Източната порта на Сердика
- Б. Западната порта на Сердика
- В. Римските бани на Сердика

8. Каква е била сградата, в която се помещава Археологическия музей?

- А. Главна църква в града
- Б. Джамия
- В. Построена е специално за музей

9. За кой император се предполага, че е изрекъл думите: „Сердика е моят Рим“?

- А. Адриан
- Б. Константин Велики
- В. Теодосий

10. Кой дарява средства за строежа на Софийския университет?

- А. Иван Гешов
- Б. Стефан Стамболов
- В. Евлоги Георгиев

ТЕСТ – СЕВЕРНА БЪЛГАРИЯ

1. Кои известни личности са родени в Трявна?
2. Как се нарича най-известната тревненска къща, сега музей, свързана с облог между калфа и майстор?
3. Кой обект е емблематичен за Трявна?

4. В кои църкви и манастири, в района на Велико Търново, е изрисувано Колелото на живота?
5. Как се нарича основателят на град Габрово?
6. Къде се намира неговият паметник и защо е поставен там?
7. Откъде произлиза името на Габрово?
8. Как се нарича старата улица на занаятчии и търговци в стария град на Велико Търново?
9. Избройте три хълма, около които е построен Велико Търново.
10. Коя е известната къща в центъра на Велико Търново, построена от Кольо Фичето?

ТЕСТ РИЛСКИ МАНАСТИР

1. Кой е основателят на Рилския манастир и кога е основан манастира?
2. Каква е надморската височина на манастира?
3. През кои малки градчета и села се преминава до манастира след разклона на главната магистрала за Кулата?
4. Колко са монасите в момента и колко са били в миналото?
5. От кой религиозен орден са монасите в манастира?
6. Кой европейски журналист е погребан в близост до манастира?

7. Как се нарича манастирската кухня?
8. Кой е погребан в манастирската църква?
9. Как се нарича манастирската църква?
10. Кога е вилнял големият пожар в манастира?